

Könyvesboltban

A könyvkereskedő szempontjából kétféle ember létezik. Aki az utcán sietve vagy sétálva *elmegy* a könyvesbolt előtt, és aki — akár sétál, akár siet, akár van pénze, akár nincs — a könyvesbolt előtt mindenképpen *megáll*. Megnézi, milyen újdonságok vannak a kirakatban, aztán — ha ideje van, be is megy böngészni, tájékozódni, ha pénze van, vesz is valamit. Vagyis: vevők és nem vevők. Mint a kereskedelemben általában.

Csak hogy a könyvesbolt vevője *olvasó*, és ez megkülönbözteti minden más vásárlótól. Enni, ruházkodni mindenkinek kell, időnként mindenki vásárol edényt, háztartási gépet; könyvet viszont — sajnos — nem mindenki vesz. Minden lelkiismeretes kereskedőnek az a célja, hogy minél több vevő minél többet vásároljon, de *a könyvkereskedő célja még ennél is több*: minél több vevő *váljék olvasóvá*, minél több olvasó *váljék jó olvasóvá*, rendszeresen tájékozódó, állandóan művelődő emberré.

Eladók

A kereskedelemben dolgozók két leggyakoribb panasza összefügg: az eladó nehéz fizikai munkát is végez, rakodnia, cipekednie kell, nyolc órát állnia és fizetése jóval alacsonyabb az egyéb fizikai munkát végzőknél. Ezért aztán aligha csoda, hogy a kereskedelemben állandóan súlyosbodik a munkaerőhiány. De ezek után az sem meglepő, hogy a kereskedők idegesek, hajszoltak, udvariatlanok — tisztelet a kivételnek. Idézhetnénk ugyan József Attilát — „dolgozni csak pontosan, szépen” —, de egy nagy létszámú szakma minden dolgozójától mégse várható el, hogy kis fizetésért nehéz körülmények között, merőben a jól végzett munka örömeért, lelkiismeretes, jó munkaerő legyen.

A könyvesbolt eladója ebből a szempontból is különleges helyzetben van. Az iskolagyerekek és az értelmiségiek nagyon jól tudják, milyen nehéz a könyv, milyen nehéz egy könyvvel megtömött aktatáska. Aki valaha látott kiadóból, könyvraktárból érkezett csomagokat, aki valaha megemelte őket, az el tudja képzelni, mit jelenthet az áruátvétel egy könyvesboltban. És a fizetés? Nincs arányban mindezzel.

Mit kell tudnia minden kereskedőnek? Ismernie kell árukészletét — ez a legelső. A könyvesboltban ez korántsem olyan egyszerű, mint másutt. Itt tudni kell, mi jelent meg, folyamatosan értesülni kell a kiadók terméséről, ismerni kell, milyen a könyv külseje, és merre található az üzletben, másképp még azt sem tudja a vevőnek megmondani, vajon megvan-e a könyv a boltban, vagy nincs. Még azt a legegyszerűbb feladatot sem tudja teljesíteni, hogy kiszolgálja a határozott céllal érkezett vásárlót. De a vásárlók nagy része nem határozott céllal lép be a boltba. Segítséget vár. Mondjuk tízéves kislának akar könyvet venni karácsonyra, valami szép képzőművészeti albummal akarja meglepni a barátját, esetleg érdekli, milyen magyar regények jelentek meg a közelmúltban, vagy valami „izgalmasat” keres, valami „szerelmes könyvet” szeretne, a fizika érdekli, vagy a filozófia, nincs-e valami új krimi és így tovább. Tud erre választ adni a könyvesbolti eladó?

Polcok

Amikor Peter Weiss *Hölderlin* című drámáját kerestem egy belvárosi könyvesboltban és egy Hölderlin-verskötetet nyomtak a kezembe, mert nem tudták, hogy a Modern Könyvtár-sorozatban kell a könyvet keresni, nem hogy a romantikus költőt és a mai drámaírókat meg tudták volna különböztetni egymástól, megdöbbsentem. Megdöbbsentem akkor sem volt kisebb, mikor a portugál változások idején a könyvárúházból olyan könyvet kértem, amelyből megismerhetem Portugália hagyományait, esetleg

a mai helyzetét, és a készséges eladólány az útleírások között kezdett keresgélni. Nem jutott eszébe, hogy például a politikai irodalom polcán is megnézhetné.

Mindenki tetszés szerint szaporíthatná a példákat. Az ember idővel megszokja, hogy maga keresse ki a kívánt könyvet, ha nem önkiszolgáló, akkor esetleg ujjal rámutasson, ha önkiszolgáló, akkor ne sajnálja a kutatást. Ilyenkor odajön az eladó, a vevő pedig hálás, azt hiszi, segítségére jött, de az ellenkezője derül ki. Tolvajra gyanakszik az eladó, ha böngésző vevőt lát, nem segít, hanem csak felügyel és ellenőriz.

Ilyen körülmények között nem növekszik olyan tempóban a könyvvásárlók száma, mint szeretnénk. De a könyvesboltok forgalma sem.

Olvasók

Pedig van-e szebb hely, van-e szebb szakma? Hány tanár, könyvtáros, kutató, költő dolgozott már könyvesboltban, mielőtt az egyetemre felvették vagy mielőtt tanult szakmájának megfelelő állást kapott? Sokan vannak ilyenek, és szívesen emlékeznek rá, pedig kényszerből úzték csak a mesterséget. És hányan emlékeznek szívesen diákéveik könyvesboltjára, ahová mindennap benéztek, ahol böngésztek, olvastak, már ismerték az egész személyzetet, már félretették nekik a könyveket, már tudták mi érdekli őket! A könyvesboltban, antikváriumban általában nem sietnek. Nem állnak sorok, nincs összeszó-lalkozás, nyugodt nézelődés van, érdeklődés, tisztaság és csönd. Kint eshet az eső, hullhat a hó, bent meleg van, vevő és eladó egyaránt belelaphozhat ebbe-abba, nézegetheti a méregdrága albumokat, távoli tájak és remekművek színes képeit.

De ne róluk beszéljünk. Ne a „törzsvevőkről” és ne azokról, akik átmenetileg választották csak a könyvesboltot munkahelyül. Térjünk vissza a könyveladáshoz.

Ez ugyanis szakma. Hogy nem akármilyen, az az eddigiekből is kiderült. Érettségire épülő kétéves tanfolyam után szerezhet szakmunkásbizonyítványt a könyvesbolti eladó. Egy szakmunkás tizenhét éves korában végez, a többi boltok eladóinak ugyancsak nem kell érettségi. A tizenhét éves szakmunkás több mint a dupláját keresi meg a húszéves kezdő könyvesbolti eladónak.

És mégis. A könyvüzletbe olyan ember kell, aki szorgalmas fizikai munkás, türelmes és udvarias kereskedő és — értelmiségi. Meg lehet egyáltalán felelni ezeknek a követelményeknek? Néhány példa azt mutatja, hogy igen. Hogy mi a módja a könyv-szakma fellendítésének, ezen a szakembereknek kell elgondolkodniuk. Gondolkoznak is. Van például egy nagyon célravezető kezdeményezés: szabad szombatok délelőttjén, havonta egyszer összegyűlnek egy kerület boltjainak dolgozói és közösen megbeszélik az előzőleg egymás között szétosztott könyvtermést. Az ötlet nem új. A Szabó Ervin Könyvtár kerületi fiókkönyvtárosai ezt már sok évvel ezelőtt megoldották néhány kerületben. Nem olvashat el mindenki mindent, ez lehetetlen. De néhány könyvet havonta igen, a többiről pedig tájékoztatják a kollégák. Ez elegendő ahhoz, hogy az olvasónak segíteni tudjanak, kérdéseire válaszolhassanak. És ezek a szombat délelőttök egy hónapban egyszer nem holmi unalmas értekezletek, hanem olyanok, mint egy baráti társaság, amely éppen könyvekről beszélget. A könyvszakma munkásának ez nem lehet se unalmas, se fásasztó. És ez csak egy ötlet a sok közül. A szakma tekintélyének kivívásához ennél jóval több kell. De megéri. Egy jó eladó nemcsak kiszolgálja, hanem *neveli, műveli is vevőt*, egy jó könyvesbolt köz-művelődési intézmény. És hogy azzá váljék, egyikünk számára sem lehet közömbös.

Kartal Zsuzsa